

SVEN FAGERBERG:

# Sverige efter Palme

*Vart är Sverige på väg efter de starka känslostormar som svept över landet i samband med Olof Palmes död? Olof Palme, Sveriges mest omdiskuterade politiker, var en vänsteraktivist, som arbetade med skarpa konturer och kontraster och väckte motstridiga känslor.*

*Sven Fagerberg hoppas att Palme-eran nu är slut och att Sverige går en mera kreativ framtid till mötes.*

*Sven Fagerberg är författare.*

1

I början av april, när jag skriver detta, ligger snön kvar här och där i decimetertjocka skikt, men på de bara fläckarna sprutar tusentals blad upp ur jorden. Krokusen vid söderväggen har redan blommat några veckor; jag tänker på nymornade änglar i sina gula kalaskostymer, på trumpeter som oemotståndligt blåser bort den sista snöns sotiga tristess.

Ljuset skillrar i bokens knoppar. Det vore en galenskap att inte bejaka det stora underverket.

2

Vart är Sverige på väg denna vår 1986, efter de starka känslostormar som svept över landet i samband med Olof Palmes död? Det beror givetvis på oss själva, på vår vilja, vår heder, vår sanningskärlek. Min egen förhoppning är att en epok gått i graven, att vi skall ha förmåga att ta till vara de utomordentliga möjligheter som öppnar sig.

Låt oss först begrunda det som skett. Jag kände en djup sorg över att våldet än en gång triumferat, över att en människa alldeles för tidigt ryckts bort från den mognadsprocess, som kallas livet. Den sorgen delades av alla, och den gäller självklart också andra som känslokallt dödades, till exempel den väktare, som mördades i Malmö.

Olof Palme, Sveriges mest omdiskuterade politiker, var en vänsteraktivist, som arbetade med skarpa konturer och kontraster. De motstridiga känslor han väckte kom till uttryck i offentlig debatt och i otaliga samtal människor emellan. Men efter hans död skedde en märklig förvandling. Det har sagts att Olof Palme

blev en mytisk fridsfurste, att han helgonförklarades, att han förgudades som en gång Lenin och Stalin.

Det visade sig att vi också i Sverige hade ett starkt behov av en personkult.

## 3

Under min värnpliktstid omkring 1940 hände det att jag blev beordrad att tjänstgöra som tolk på järnvägståg som transporterade tyska soldater genom vårt land. De reste obehäpnade den långa vägen mellan Riksgränsen och Helsingborg, på permission från kriget uppe i norr.

Unga pojkar bland de meniga var uppriktiga nazister. De prisade Hitler i högstämda ordalag. Vilken hjärna, vilket intellekt hade han inte! Vilken talare var

---

*Också i Sverige har vi ett starkt behov av en personkult.*

---

han inte, hur hade han inte frälst de små i samhället från arbetslöshetens fasor.

Det var mitt första möte med en personkult. Styrkan i den övertygelse som blottades förvånade mig. Jag insåg att det jag fått lära mig under mina studier, att söka efter fakta, att kritiskt granska, att argumentera sakligt inte skulle haft det minsta inflytande.

Sedan dess har jag mött personkult på många håll. Jag har stått bland människor som använder sin fritid till att köa i timmar framför mausoleet vid Röda Torget. Hade de kommit frivilligt eller var de kommenderade? Vad var det för ett behov som krävde att man betraktade döda, förgudade män genom kistornas glaslock under någon minut? Kanske var

den egna viljan så svag att man helst lade sitt öde i händerna på en Führer.

## 4

Det fanns också tvivlare på tågen med tyska soldater. De var i regel officerare, högt bildade och inte längre unga. Försiktigt frågade de om världen utanför Tyskland. Vad tänkte man, vilka böcker lästes? Med miner och tonfall, med enstaka ord gav man uttryck för sitt behov att bryta isoleringen, för sin hjälplöshet. Vissa passagerare åkte sålunda mot sin vilja, men med på tåget var de i alla fall. En blind naturkraft ryckte dem med sig.

Hitler var inte en ledare, han var ett symptom på starka strömningar i tiden. Europa har under 1900-talet i små eller stora steg förändrats mot totalitär socialism. Människorna har känt sig hemlösa i den snabba utvecklingen, de har sökt sig till kollektiv trygghet och förkastat en frihet under ansvar. Vi kan peka på Sovjet och dess lydstat, på starka vänsterkrafter i de flesta av Europas fria länder. Sveriges långsamma men beslutsamma vänsterväg är ett exempel på det sistnämnda.

Det tycks sålunda finnas ett djupt behov av en totalitär livsform, fascistisk eller kommunistisk. I stället för att arbeta kreativt vill man skjuta ansvaret ifrån sig och förlita sig på en avgudad Führer. Frihet är en utmaning till skapelse man inte vågar anta. Kanske tvivlar man på sin kompetens, kanske är man rädd för sin egen grymhet.

Det kan invändas att Hitler och Mussolini föll, att det finns starka motkrafter. Givetvis, men vi skall inte glömma att de en gång bejublade fascistiska diktatorerna besegrades av yttre, militärt

våld, inte av inre, läkande krafter.

Den känslövåg som välldes fram efter Olof Palmes död och kristalliserades i personkult visar med skrämmande tydlighet att den totalitära tendensen fortfarande är stark. Personkult är alltid uttryck för en totalitär tendens.

När en människa förgudats uppstår behovet av en balanserande syndabock. Den primitiva inställningen att se världen i svart och vitt, att skilja sin egen flock med största tydlighet från andra flockar, slår sålunda helt igenom. I Hitlers fall var judarna det onda, i Sverige utmålades Olof Palmes politiska motståndare som de värsta mörkmän, i själva verket egentligen skyldiga till mordet.

Till och med några av våra "intellektuella" föll ner i denna känslody av förgudning och hat. Ett problem med epoken Palme har just varit att de intellektuella svikit sitt uppdrag. Vi har nog räknat knappast haft några intellektuella. Däremot har det funnits gott om dogmatiker som ersatt sin bristande begåvning och sitt obefintliga sanningskrav med trosartiklar, formulerade på fyrkantiga plakat.

##### 5

Med epoken Palme syftar jag på en tjugooårsperiod, ungefär från 1966 och framåt. Under denna period hade Palme ett stort politiskt inflytande, oavsett vem som var statsminister.

Vad stod Olof Palme för? Jag träffade honom då och då under åren omkring 1970, i regel vid och efter sammanträden i forskningsberedningen. I enskilda samtal tog jag upp några frågor med honom, bland annat kriget mot Biafra, en ut-

brytarstat som enligt min mening och många andras, exempelvis Sartres, hade en unik möjlighet att förverkliga afrikanska frihetsdrömmar. Ibofolket var högt begåvat, det hade resurser till en verklig frigörelse, inte bara politisk utan också ekonomisk och kulturell. Genom ett fritt Biafra skulle världskulturen på nytt kunnat berikas av afrikansk egenart.

England och Sovjet ingrep genom vapenleveranser och experthjälp mot Biafra, som stod inför ett katastrofalt nederlag, Jag väjdade till Palme att ta ställning mot det illdåd, som begicks inför öppen ridå, men förgäves. Han var helt behärskad av socialistisk dogmatik. Biafras frihetsrörelse var inte socialistisk; då spelade det ingen roll att frihetsälskande människor dödades i tiotusental och hundratusental, att en nykolonialism

---

*Personkult är alltid uttryck för en totalitär tendens.*

---

i form av ekonomiskt och ideologiskt förtryck gick segrande fram.

En annan gång talade vi om "skapande samhälle", ett begrepp jag arbetade med i slutet av sextitalet. Syftet var att främja kreativ aktivitet över hela fältet, från ekonomi till kultur. Också nu var Palme helt oförstående. Den problematik som gällde företagande i stor eller liten skala, som gällde skapandet av en kulturell infrastruktur, det vill säga en bildad allmänhet, var honom främmande. Ett verkligt skapande samhälle, sade han, var det som kunde förbättra sjukvården och höja pensionerna.

Mot detta senare hade jag självfallet ingenting att invända. Man måste dock

ha något att fördela. Under Palmes ledning har svensk levnadsstandard halverats i jämförelse med ett från dogmatik och fackligt skråväsen fritt land som Schweiz. Den kulturella nivån har likaledes sjunkit.

Det fanns en styrka, en förtvivlan, nästan en skräck i sorgen över Olof Palmes död, som inte enbart kunde gälla hans person. Han var omstridd också bland sina egna, de Sifosiffror som uttryckte det egna partiets förtroende var i hans fall låga. Sorgens styrka gällde med säkerhet något annat.

Kanske innehöll sorgen också en djup och omedveten smärta över ett slutgiltigt misslyckande, över ett definitivt avsked till en paradisdrom.

Den mäktiga staten har ju varit vår senaste utopi, vår senaste dröm om fräls-

---

*De intellektuella har svikit sitt uppdrag under epoken Palme.*

---

ning. Tecknen har varit illavarslande länge nog, men Olof Palme var benhårt troende. När han första gången tillträdde som statsminister hade han en unik chans att leda Sverige mot ekonomisk och kulturell framgång. De yttre förutsättningarna var de bästa, och vad som behövde göras för att stimulera landets kreativa krafter var ingalunda en hemlighet. Men Palme kunde inte välja något annat än den dogmatiska vägen, nedre botten till vänster.

En statsman arbetar för helheten, för mångfald och mognad. Olof Palme var ingen statsman. Typiskt för honom var att han efter något år flydde från

forsningsberedningen, en miljö där Erlander trivdes. På samma sätt flydde han från det moderna samhället, med dess höga komplikationsgrad och stora kreativa möjligheter, till sådana drömmar och slagord som gynnar en folktalare. I denna sistnämnda roll var Palme skicklig, för egen del minns jag bäst hans fras om hatets och illviljans kolportörer.

Det gör ett djupt intryck när man ser bumerangen återvända.

6

Vad är alternativet? Låt oss begrunda en sann dialog från tiden strax efter valet 1985.

"I år svek jag för första gången moderaterna," säger en medelålders dam. "Jag röstade på Westerberg."

"Du kunde inte underlåta att bli charmad," retas jag.

"Visst blev jag charmad, det är skönt för en luggsliten mamma att få känna sig lycklig, men skälet var ett annat. Genom mina barn har jag kommit i kontakt med muffare från Djursholm. Och något så arrogant och odrägligt, något så snorkigt och osnutet . . ."

Orden stockar sig i halsen på den uppretade men ingalunda luggslitna damen. "Du har haft otur," svarar jag. "Rötägg finns alltid. Jag har träffat många moderata ungdomar, artiga och arbetsvilliga, med en ödmjuk känsla inför den okunighet som hör ungdomen till."

"Visst finns det ungdom med resning," svarar den nyblivna folkpartisten och sveper kaschmirsjalen tätare runt axlarna, "men mitt intryck har bekräftats från flera håll. M måste börja på ny kula. De där muffarna måste modereras!"

## 7

Svensk kapitalism saknar ett eget ansikte, den är i mycket en kopia av ett amerikanskt original. I detta ligger för närvarande ingenting smickrande, tyvärr. En självbesinning inom vissa kretsar av näringslivet, en rehabilitering av gamla värden är emellertid av yttersta vikt för en svensk förnyelse.

Som ett exempel på kreativt förfall tog jag i ett annat sammanhang upp frågan om de på senare tid så vanliga uppköpen av företag. Jag sade ungefär:

En lysande framtid väntar om vi förstår att skaka av oss det socialistiska oket. Alternativet är dock inte den form av kapitalism vi för närvarande har. Också kapitalismen verkar förbrukad och utan förmåga att skapa ett livsinnehåll. Det gamla kravet, att producera gedigna produkter till låga priser, har i alltför ringa grad kompletterats med miljövård och hänsyn till de anställdas berättigade krav på vinstandel och personlig utveckling. Inte heller har man förstått att bevara den stimulerande konkurrenssituationen utan i stället förfallit till monopolsträvanden.

Man tycks till och med ha glömt kravet att producera en bra produkt. Peter F Drucker, välkänd också i Sverige för många böcker om effektivt företagande, hävdar i vinternumret 1986 av *The Public Interest* att den amerikanska industrin eroderar och förlorar exportmarknader, framförallt till Japan. Som huvudskäl anger hand den sedan 1980 allt vanligare förekomsten av "hostile take-overs", det vill säga uppköp av företag mot deras vilja.

Hotet från de fientliga uppköparna, "the raiders" eller stråtrövarna, hänger

över allt fler företag och försvårar den långsiktiga investeringspolitiken, japanernas specialitet. Av de omkring 500 amerikanska företag som sedan 1980 fientligt uppköpts visar 70% klart sämre resultat efter någon tid. Företagen slås sönder, värdefulla delar säljs ut för att täcka stråtrövarnas kostnader. Personalens moral sjunker, ofta ser speciellt cheferna sitt livsverk förstöras.

Också i Sverige är stråtröveri, i motsats till det tålmodiga företagsbyggandet, högsta mode. Drucker anser att stråtröveriet är samhällsskadligt, att den ende som tjänar på det är stråtrövaren själv. Den kapitalistiska trenden just nu är ingenting att glädjas åt.

---

*Olof Palme var ingen statsman.*

---

"Sänk räntan och stoppa galenskapen att köpa upp företag!" uppmanade 1984 Lee Iacocca, av många ansedd som USA:s främste industriman.

## 8

En tydlig bild av positiva och negativa tendenser i dagens amerikanska kapitalism kan vi få av Iacoccas självbiografi, eller autobiografi, som det så träffande står på omslaget. Iacocca var ju VD för Ford, avskedades av den maktfullkomlige Henry Ford, som inte tålde en kompetent person i sin närhet, och blev VD för det svårt nergångna Chrysler.

Iacocca är en rask sälle, arbetsam, hårdhänt och offervillig, som vill sätta sitt företag och hela USA på friska, ekonomiska fötter. Han har genomskådats sin maktlystnad och sin girighet och insett det effektiva i att söka gemensamma

lösningar och att dela med sig till alla av de värden, som eventuellt skapas. Knyt-näven skall bytas mot ett handslag.

I förbifarten ger Iacocca sin syn på det rådande affärsklimatet i USA. Jag skall inte gå in på detaljer, men den bild som målas upp av amerikanska företagens attityder, utan känsla för tidens strömningar, är föga upplyftande. Kortsiktiga, egoistiska målsättningar dominerar. Någon hållbar livsfilosofi skymtar inte, i regel har man inte ens en företagsfilosofi.

Och detsamma gäller Sverige. Vi saknar därför ett fungerande alternativ till socialismen, formulerat och *exemplifierat* på ett sådant sätt att ett flertal kan uppleva det med sin känsla. Den som enbart vädjar till förnuftet vinner inga val.

Hos Iacocca finns en ansats till kreativ filosofi, och detsamma kan sägas om Jan

---

*Den kapitalistiska trenden just nu är ingenting att glädjas åt.*

---

Carlzon, som på liknande sätt lagt fram sina idéer i biografins form. Ett tredje hoppningivande exempel är det polska Solidaritet, som visat på möjligheter att arbeta för frihet och människovärde trots ett härskande socialistiskt system.

Utvecklingen i Ungern är också något att glädjas åt, men varför är våra inrikes borgare så bleka om nosen? De har sedan länge passivt betraktat en visserligen i små steg genomförd men dock långtgående förändring mot en kommandostat. Varför har man inte gjort ett starkare motstånd, varför låter man den fördärvliga utvecklingen ha sin gång?

9

Väntar också det svenska borgerskapet på en Führer? Risken förefaller stor. Visst har man ofta de rätta åsikterna, men mod och handlingsvilja saknas. Någon övertygelse att följa tycks man inte ha. Tron på den egna saken finns i stället hos motståndarna.

Att okunnighet ofta, i synnerhet i politiska frågor, är kopplad till stark övertygelse, vet vi alla. Vi kan vara säkra på att endast ett fåtal av väljarna har en någorlunda klar bild av innebörden i begrepp som marknadsekonomi, inflation, real-lön, vinst, aktiebörs. Vad välståndet beträffar tror de flesta att det skapas av Bertil Blomqvist & Co.

Ändå, trots den otillräckliga kunskapens gungfly, har man på vänsterhåll de starkaste politiska övertygelser. Om samhället vore politiskt moget behövde man knappast ha några valkampanjer; väljarna skulle bedöma partierna efter deras insatser under den gångna mandatperioden. Men nu vinner den som skickligt spelar på känsloträngar stora fördelar.

Ju mera bakom flötet desto säkrare i korken, skulle man kunna säga. Eller, för att citera Einstein: Det är nedslående att leva i en tid då det är lättare att spränga en atom än att skingra en fördom.

Det är självklart att en begåvad människa känner tvekan. Hon tänker inte i svart och vitt, hon förkastar enkla lösningar och kan se skäl för och emot. Hennes fantasi kan leda fram till icke avsedda konsekvenser. Hon vet av erfarenhet att livet oftast är mer komplicerat än vad man skulle vilja tro.

Men ändå är det egendomligt att det i

så väsentliga frågor, som det här gäller, inte finns någon fast övertygelse hos socialismens motståndare. Jag vill nämligen påstå att socialstatens framväxt är ett resultat av tvivel och osäkerhet hos dem som borde vara dess motståndare. En alternativ övertygelse, omfattad med passionerad kraft, har saknats.

Moderaternas mindre lyckade val 1985 berodde enligt min uppfattning på att man överskattade väljarna. Man vädjade till förnuftet, inte till en oreflekterad känsla. Det gjorde däremot Palme och Westerberg, fast på olika sätt.

Under mina många år på Electrolux lärde jag mig att en försäljare som inte tror på sin produkt är en dålig försäljare. Han övertygar inte. Finns det däremot en äkta övertygelse förmedlas den på delvis intuitiv väg till kunden.

Skall utvecklingen i Sverige vridas mot ett öppet, kreativt, generöst och hederligt samhälle måste de som önskar en sådan utveckling vara bergfast övertygade om att den har ett högt värde. Har man, som så många borgare, ett gnagande tvivel om att man hugger för sig för mycket, att den andra sidan ändå har en rättvis sak, får man se till att orsaken till den känslan försvinner.

En övertygelse kan aldrig motiveras med förnuftet, den vilar alltid på en värdering av känslomässig natur. Detta betyder ingalunda att förnuftet förkastas, tvärtom, det skall genomsyra känslan.

Förnuftet är ett nödvändigt verktyg, men det räcker inte med ett verktyg. De känslor, som skall styra förnuftet, får givetvis inte vara av vilken art som helst. Jag syftar inte på avund och hat, girighet och grymhet, inte heller på den likaledes alltför vanliga lusten att lyckas utan an-

strängning. Allra sämst är det behov av lydnad, som tar sig uttryck i personkult och längtan efter en Führer.

En kraftfull, borgerlig politik bör byggas på annan grund. Vi kan tänka på friheten, på människans unika värde eller mångfalden, på den kreativa handlingen och mognadsprocessen som livets högsta mål.

Visst är det bra att den vansinniga skattepolitiken angrips, men det räcker inte.

#### 10

Det finns inga linjaler i naturen.

Tanken att effektiviteten i ett centralstyrt löntagarkollektiv skulle vara lika stor som effektiviteten i ett samhälle, där enskilda individer och enskild arbetslust

---

### *Vi saknar ett fungerande alternativ till socialismen.*

---

får göra sig gällande, är psykologiskt naiv.

Har Ingvar Carlsson den tanken?

Hos Palme saknades en överblick, en samtidsanalys som var något mer än en anpassning till massan. Den demokratiska livsmöjligheten vilar på en paradox: de av folket valda får inte följa folkets "vilja", de måste vara klokare än så.

I en sång om den öppna vägen konstaterade Ogden Nash att ett plakat aldrig var lika vackert som ett träd. Och kanske, om inte plakaten föll, skulle han aldrig mer få se ett träd.

Ogden Nash syftade på de väldiga reklamskyltar, som ofta förfular landskapet längs de amerikanska autostradorna. Köp Coca Cola, se den sensationella

showen i Las Vegas, två dina händer i resignation. Men vi kan också tänka på plakaten som dogmatikernas förenklade slagord, med vädjan till de sämsta av känslor. Den bilden håller rakt igenom; natur och sanning skymms. "Kanske skall jag aldrig få se en sanning."

Ingvar Carlsson har börjat bra, men är han stark nog att låta de dogmatiska plakaten falla? Risken är stor att han i stället själv faller för de "lättfattliga", för Rune Molin och P O Edin, för Lars Werner och Bo Södersten etcetera, etcetera.

Jag hoppas att IC i valet mellan proboxning och samförstånd inte väljer fel, att marxismens peruk får ligga oanvänd. I så fall behöver både han och borgarna en ny ideologi, vilande på kreativ grund.

---

*Den som enbart vädjar till förnuftet vinner inga val.*

---

Jag skall här, avslutningsvis, bara antyda en aspekt, nämligen att arbetare och småföretagare bör sättas i centrum. Det som är bra för dem är bra för Sverige.

Socialdemokraterna har ingalunda främjat arbetets sak, den grupp som gynnas är i stället tjänstemännen i den offentliga sektorn, till vilken vi i detta sammanhang också måste räkna fackföreningsrörelsen, etermonopolen och den subsidierade pressen. Det är denna grupp som blivit våra nya herrar, som fått makt att hunsas oss, som fått mängder av skattefria förmåner, till exempel fria resor och en ändlös rad av "konferenser" eller organiserad lättja.

Det är dessa tjänstemän, som i socialdemokratin sett en bred chaussé till kött-

grytorna. De säger sig företräda de svaga, de missgynnade, men sanningen är att de bara företräder sig själva och i stället exploaterar arbetarklassen, som lever på svältgränsen nu som förr. Arbetarna betraktas som en onyanserad massa, kollektivansluten och ringaktad, dirigerad och företrädd in i detalj. Allt är styrt av herrefolket, från information till illusion.

Tidigare i denna artikel har också jag gett begreppet massa en negativ innebörd. Men låt mig betona att denna nedvärdering inte gäller de enskilda individerna utan endast det av herrarnas slagord manipulerade kollektivet.

Fotografen Richard Avedon ägnades nyligen en utställning på muséet för modern konst i San Francisco. Hur kommer det sig, frågade en reporter, att varje människa på dina bilder, oavsett sitt livsöde, är intressant och vibrerar av mening?

Avedon svarade att vem som helst kunde använda samma teknik som han, det var inte en fråga om konst eller ens konsthantverk. Fotograferade man på samma sätt skulle man upptäcka att varje individ blev allegorisk och arketypisk och sålunda lämnade ett vittnesbörd om människans villkor.

Då följer att också vi är människor, kunde byråkraterna här invända. Givetvis, såväl uppsyningsmannen som slavägaren ger oss en inblick i det mänskliga.

Ett första steg i arbetarens upprättande kunde vara en frigörelse från avtalsförhandlarnas förmynderi. I gamla tider tog man rätten i egna händer; blodshämnden är ett exempel. Omkring 500 år före Kristi födelse kom man i Grekland på idén att i stället införa ett domstols-

förfarande; en jury om tolv personer skulle döma. Om detta handlar ett av mänsklighetens största dramer, Orestien.

Strejk och lockout är våldshandlingar på samma primitiva nivå som blodshämnden och ovärdiga ett modernt samhälle. Hur absurt är det inte att några förhandlare har rätt att förstöra sin nästas ekonomi. Ett nytt system, grundat på skiljedom, bör prövas.

Ett skiljedomsförfarande skulle i hög grad underlättas om en betydande del av lönen utbetalades i form av vinstandel, som hos de kloka japanerna. Ett sådant system innebär vidare att löntagaren omvandlas till medarbetare. Han får ett ökat intresse för sin uppgift, hans viktiga roll blir uppenbar för honom själv och andra. Vad de offentliganställda beträffar kan vinstandelar beräknas som utfall mot en budget.

Systemet att varje år genom förhandlingar höja lönerna mer än vad produktionsökningen motiverar är också det importerat från USA. Facket kom med sina krav och bolagen accepterade efter sedvanlig prutning. Nu hade bolagen en i allmänhetens ögon giltig anledning att höja priserna, men vad allmänheten inte kunde se var att priserna höjdes mer än vad löneökningarna motiverade. På det sättet trodde bolagen att de kunde lura både arbetare och allmänhet.

Sveriges ekonomi har svårt skadats genom för höga löneökningar under lång tid. Vårt förhandlingssystem är i själva verket ett system för kretiner. Bara kre-

tinerna kan komma på idén att äta upp utsädet och sättpotatisen. Bara kretiner kan komma på idén att konsumera det kapital som borde investerats, att dessutom hämma och bekämpa den viktigaste faktorn av dem som skapar välstånd, nämligen viljan och förmågan till företagande.

Ett verkligt systemskifte är vad vi behöver. Det är dags att byta trumman mot fiolen. Vi vill inte längre känna dogmatikens smak av tran.

Jag hoppas att Ingvar Carlsson är en modig man. I Sverige fordras det stort mod att i praktisk politik gestalta det självklara förhållandet att arbetare, företagare och regering sitter i samma båt.

---

*Det är lättare att spränga en atom än att skingra en fördom.*

---

Hur många byråkrater som bör vara med är däremot oklart. För många sänker vårt stolta skepp.

En människa tryckt av problem har ingen filosofi. Det krävs mod att överge plakaten och skaffa sig en filosofi. Sverige är svårt nedgånget. Den låga nivån på skolutbildningen kan få katastrofala följder. Det stupida skattesystemet är en tvångströja som får oss att ineffektivt famla omkring.

Men samtidigt skjuter tusen blad ur jorden. Skaffar vi oss samma filosofi som våren ligger en mångskimrande värld öppen.